לפריחה בבגדים שהיא [א]טהורה נאמרה קרחת וגבחת באדם ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור [ב]דברי אלו הערכין והחרמים והקדישות הערכין בפלוגתא דר"מ ורבנן [ג]דתנן [ד]המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכמים אומרים [ה]לא אמר כלום החרמים בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן דתנן [ו] ר' יהודה בן בתירה אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר [2]כל חרם קדש קדשים הוא לה' וחכמים אומרים [3]סתם חרמים לכהן שנאמר [3]כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו אם כן מה תלמוד לומר קדש קדשים הוא לה' [ז]שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים הקדשות בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן דתניא [ח]ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו צינורא של הקדש [ט]צריכה עשרה בני אדם לפדותה ריבות זה השקאת סוטה ועריפת העגלה וטהרת מצורע השקאת סוטה בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע דתנן [י]המקנא לאשתו ר"א אומר מקנא על פי שנים ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו ר' יהושע אומר [יא]מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים עריפת עגלה בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי עקיבא דתנן [יב] מאין היו מודדין רבי אליעזר אומר מטיבורו ר' עקיבא אומר [יג]מחוטמו ר' אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו טהרת מצורע בפלוגתא דר' שמעון ורבנן דתנן [יד]אין לו בהן יד בהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית ר' אליעזר אומר נותן לו על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר [טו]נותן על של שמאל ויוצא בשעריך זה לקט שכחה פיאה לקט דתנן [טז]שני שבלין לקט שלשה אינן לקט שכחה שני עומרין שכחה שלשה אינן שכחה ועל כולן ב"ש אומרים שלש לעני וארבע לבעל הבית פיאה בפלוגתא דר' ישמעאל ורבנן [יז]דתנן [יח]מצות פיאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין לא הפריש מן העומרין יפריש מן הכרי עד שלא מירחו מירחו מעשר ונותן לו משום רבי ישמעאל אמרו [יט]אף מפריש מן העיסה: ג' בתי דינין וכו': אמר רב כהנא הוא אומר מפי השמועה והן אומרין מפי השמועה אינו נהרג הוא אומר כך הוא בעיני והן אומרין כך הוא בעינינו אינו נהרג וכל שכן הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעינינו אינו נהרג עד שיאמר כך הוא בעיני והן אומרים מפי השמועה תדע שהרי לא הרגו את עקביא בן מהללאל ור' אלעזר אומר אפילו הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעינינו נהרג כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל ואם תאמר מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהללאל מפני שלא הורה הלכה למעשה תנן כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי מאי לאו דהוא אמר מפי השמועה והם אומרין כך הוא בעינינו לא הוא אומר כך הוא בעיני והם אומרים מפי השמועה ת"ש [כ]דאמר רבי יאשיה שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים [2]בעל שמחל על קינויו קינויו מחול

מרחו מעשר ונותן לו. ואפילו למאן דאית ליה ברירה כל זמן שלא הפריש פיאה ולא ברירה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר וא"ת תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו וכ"ת דתרומה בלאו הכי יפרישנו העני דכל פיאה חייבת בתרומה מדאלמא כן הרי הוא מקדיש מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק [מ"ה] אין תורמין מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה וי"מ דלהכי לא תני תורם דאפילו הפקיר לאחר מירוח פטור מן התרומה [ל](דתנן במסכת מעשרות פ' שלשה מינין) פירות ממורחין בשדה מכונסין אסוריס משום גזל מפוזרים מותרין בין כך בין כך חייבין במעשר ופטורים מן התרומה וליתא דבירושל' מפרש דלהכי פטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה ממנו תרומה גדולה לפיכך אין צריך לתרוס כשמגיע פירות דמסתמא הופרשה מהם תרומה גדולה ונראה לפרש דמשום דתרומה דבר מועט לא חש להזכיר [מ]:

קינויו מחול. היינו דוקא קודם שנמחקה המגילה אבל לאחר מיכן אין יכול למחול: מסית

לפריחה בבגדים. אם פרוח תפרח הנרעת ונתמלא כל הבגד: **אדם שפריחה בכולו טהור.** דכתיב (ויקרא יג) אם פרוח תפרח הנרעת וגו' ופליגי רבנן עליה. והיכא דפרחה בבגד כולו והכניסו למקדש או הנוגע בו נכנס למקדש לרבנן חייב ולר' יוחנן פטור: **המעריך פחות מבן חדש.** אמר על פחות מבן חדש ערכו עלי והתורה לא נתנה לו ערך דגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש וגו': **ר"מ אומר נותן דמיו.** כמה שהוא נמכר בשוק דקסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמיס ולרבנן פטור. ואם בא גיזבר ומשכנו לר"מ הוי הקדש ואין אשה מתקדשת בו אלא אם כן יודע בו כדתנן (קידושין דף נב:) ובהקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש ולרבנן לא הוי הקדש והרי הוא של בעלים לקדש בו האשה והאחר שקדש בו אינה מקודשת. א"נ לר"מ הוי הקדש והנהנה ממנו מביא אשם מעילות והרי אותו אשם קדש קדשים והאוכלו בטומאת גופו חייב כרת ולרבנן לא הוי הקדש והרי של בעלים הוא והנהנה ממנו לא מעל ואם הביא אשם מעילות חולין לעזרה הוא ואין חייבין עליו משום טומאה: **לבדק הבית.** ומועלין בהן: **לכהנים.** ואין מועלין בהם: **שחל על קדשי קדשים.** כדתנן (ערכין דף כח:) מחריס אדם את קדשיו אם נדר נותן דמיהם ואם נדבה נותן את טובתם כפי חלק שיש לו בה כדמפרש במסכת ערכין בפ' המקדיש: **לינורא.** מזלג קטן שטווין בו זהב: ' **כהנים.** כדמפרש בפרק קמא [מ] ' כהנים כתוצין בפרשה. אם נפדית בפחות מעשרה בני אדם עדיין הקדש היא ומועלין בה ולרבנן אין מועלין בה: **המקנא לאשתו.** המתרה באשתו אל תסתרי עם איש פלוני: **ומשקה על פי עד אחד.** שבא ואמר אני ראיתיה שנסתרה ואם לא השקה נאסרת עליו ותנן (סוטה דף כד.) אלו לא שותות ולא טוענות כתובתן האומרת איני שותה והיכא דליכא עידי סתירה ואמרה איני שותה לרבי אליעזר אין לה כתובה לרבי יהושע יש לה כתובה שאינה נאסרת עליו ואם מכרה לאחר כתובתה קנה. ואם תופס ממונו של זה כדי כתובה הרי הוא שלו לקדש בו את האשה ולרבי אליעזר הוי גזל ולא קידש: **מאין היו מודדין.** לידע אי זו עיר קרובה אל החלל: **מטבורו.** ואותה שקרובה לטבורו תביא את העגלה ולא הקרובה לאחותו: **ר' עקיבא אומר מחוטמו.** ובמסכת סוטה [מה:] מפרש טעמא מר סבר עיקר חיותיה באפיה ומר סבר עיקר חיותיה בטבוריה: **ממקום שנעשה חלל.** דהיינו מצוארה דסתם חלל מן הצואר כדמפרש התם לתת אותך על צוארי חלל רשעים (יחזקאל כא). ותנן (קידושין נו:) המקדש בעגלה ערופה אינה מקודשת ואם מדד זקן ממרא מטיבורו וב"ד מחוטמו והביאו אלו עגלה ואלו עגלה למר זו עגלה אסורה ואין מקדשין בה וזו אינה עגלה ומקדשין בה ולמר הוי איפכא: **אין לו טהרה עולמית.** דבעינן קרא כדכתיב כדאמרן בגמר הדין (לעיל מה:): **נותן על מקומו.** על מקום הכהן נותן דם האשם וטהור ליכנס למקדש ולאכול קודש דהיינו זדונו כרת: **שלש אינן לקט.** אמין דרך להפקירן: **שלשה אינן שכחה.** בסיפרא [ע] ילף לה מקראי בפרשת שכחה. ואם נחלק זקן ממרא ואמר אף שלשה שכחה ובא עני ונטלן ובא בעל הבית ונטלן הימנו לזקן ממרא הוי גזל ואין מקדשין בו אשה ולרבנן מקודשת: **מלוח פיאה מפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה (ויקרא כג) אלא הנח לפניהם והם יקצרוהו: **מרחו.** [פ]בכרי נתחייב במעשר דגמרה מלאכתו הלכך מעשר תחילה את הכרי מכל מעשרותיו ונותן לו את הפאה שאילו הפריש לא היו עניים צריכין לעשרה דלקט שכחה ופאה פטורין מן המעשר: **אף מפריש מן העיסה.** אם טחנה ולשה ולא"ק טחנה פטור דקנייה בשיורי. ואם בא עני ונטל כדי פאה משטחנה לר' ישמעאל לא הוי גזל לרבנן הוי גזל: **עקביא בן מהללאל.** נחלק על חכמים בלשכת הגזית בד' דברים במסכת עדיות (פ"ה משנה ו) שהיה אומר לבנו בשעת מיתתו חזור בך בד' דברים שהייתי אומר אמר לו אבא ואתה מפני מה לא חזרתה בהם אמר לו אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים הם עמדו בשמועתן ואני עמדתי בשמועתי אבל אתה שמעת מפי היחיד וכו': **על קינויו.** שקינא לאשתו אל תסתרי עם פלוני: **קינויו מחול.** ואם נסתרה אינה נאסרת עליו:

נן

מסורת הש"ס

א) [ל"ל דתניא]. ב) ערכין ה., ג) ערכין כח., ד) לעיל יד., ה) [עי' תוספות תמורה מז: ד"ה לא אמרן], ו) סוטה כ., ז) סוטה מה:, ח) לעיל מה: מיר מו: ע"ש יומא פא: נגעים פי"ד מ"ט, ט) [נגעים איתא אם נתן על של שמאל יצא], י) פאה פ"ו מ"ה ע"ש, כ) [ל"ל דתניא], ל) תמורה י. מכות כו: כ"ק לד., מ) סוטה כה., נ) [ר' בני אדם. רש"ס], ס) [לעיל יד:], ע) [ל"ל בספרי מצא כד יטן], פ) רש"ל גורס כבר, צ) [והרש"ל גרס דתניא בירושלמי בתמ' מעשרות פרק גן], ק) [עי' תוס' ב"ק לד. ד"ה מירחו].

מוסף רש"י

לפריחה בבגדים. אם פרחה הנרעת בכל הבגד (זבחים מט:). **שהיא טהורה.** ואע"פ שלא נאמר אלא באדם ואם פרוח תפרח וגו' (נדה יט:). **המקנא לאשתו.** ליטנא דקרא נקט (במדבר ה:) וקנא את אשתו (סוטה ב:). **מקנא על פי שנים.** אם כא להשקותה צריך להביא שני עדים שאמר לה בפניהם אל תסתרי עמו, ואם לא קינא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירתה ואינו משקה (שם). **ומשקה על פי עד אחד כו'.** ואפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקינאתי לה, נאסרת בסתירה עד שתשתה, ולקמן יפיגו מקרא שסתירתה אוסרתה עליו מספק (שם). **ר' יהושע אומר.** צריך ב' עדים אף בסתירתה (שם). אין לו. למלוגע, בהן יד כו' אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו מתן דם ושמן על בהן ידו (נזיר מו:) דבעינן קרא כדכתיב (יומא סא:). **רבי אליעזר אומר כו'.** לא בעי קרא כדכתיב (לעיל מה:). **מצות פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה פאת שדה לקצור (ב"ק צד:). **מירחו.** מחליק את הכרי בגרפת ומיזרוח הוי גמר מלאכה למעשר (שם) דאיקבע למעשר ולתרומה (תמורה ו:). **מעשר ונותן לו.** שלא להפסיד העני, שהלקט והשכחה והפאה פטורין מן המעשר וזה הבילן לידי חייב (מכות סו:) הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני, שאילו היה נותנו קודם מירוח, אע"פ שעני מלקף לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כדי פטור מן המעשר, שהרי הפקר הוא, אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר, דהכי אמרינן במסכת ברכות (מ:) לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו (ב"ק צד:). **אף מפריש מן העיסה.** פאה אם לא נתנה כבר, ואילו לא"ק מן העיסה לא, דקנייה בשיורי והוי ממון שאין לו חיובין דעד השתא דיסה לאו שיורי הוא, דאוכל הוא כמו שהיה (שם). **סח לי זעירא.** שהיה מאנשי ירושלים (סוטה כה.).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ב מהל' טומאת צרעת הל"ח]:
מח ב מיי' פ"א מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קכח:
מט ג מיי' שם פ"ו הל' ו סמג עשין קלב:
נ ד מיי' שם הלכה יא:
נא ה מיי' פ"א מהל' סוטה הל' ו ג סמג עשין מח טו [טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף ב]:
נב ו מיי' פ"ט מהל' רוצח הל' ט סמג עשין עה: ז [מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה ח]:
נג ח מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' א:
נד ט מיי' פ"א שם הלכה ג:
נה י מיי' פ"ד מהל' ממרים הל' א סמג עשין קיא ולאוין רטז:
נו כ מיי' פ"א מהל' סוטה הל' ז סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף יב:

תורה אור השלם

1. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וַעֲלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
2. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַיְיָ מִכֹּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיְיָ: ויקרא כז כח
3. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַּיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַיְיָ כְּשֹׂדֶה הַחֵרֶם לְכֹהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא

מסית דלא בעי התראה מאי איכא למימר. לאו אליבא דר' מאיר פריך דאמסית לא מיתייב דאין בו כרת:

ואין לנו אלא תפילין ואליבא דר' יהודה. כל הנך דרשות דדרשינן לעיל מקרא דכי יפלא מ לא מיית: **אי** סבירא לן דלולב אין צריך אגד וכו'. משמע אבל אי סבירא לן דצריך אגד לא אמרינן האי לחודיה קאי לחודיה קאי והכי נמי אמרי' ברייש לולב הגזול (סוכה דף לא.) דקאמר רבי יהודה אין אוגדין את הלולב אלא במינו מאי טעמא דכיון דאמר ר' יהודה לולב צריך אגד אי עבדי ליה ממין אחר הוה ליה ה' מינין ותימה דאמר התם (שם:) ד' מינין שבלולב כשם שאין פותחין מהן כך אין מוסיפין עליהם ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הואיל ואמר רבי יהודה לולב צריך אגד אי אייתי מינא אחרינא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי קמ"ל מאי קא אי טעמא דהאי לחודיה קאי משום דלולב צריך אגד אדרבה מטעם זה יש לנו לומר יותר דאסור ומיהו י"ל דהתם בדמנח ליה חוץ לאגד אבל קשה דמשמע דמסיק לר' יהודה דלא אמר האי לחודיה וכ"ש לרבנן והכא משמע לרבנן אמר האי לחודיה קאי וי"ל דהתם מדרבנן אסור ור"מ ל"ג התם הואיל ואמר ר' יהודה וחזו לגופו מהו דתימא הואיל ואמרו חכמים בין אגוד בין שאינו אגוד כשר הלכך אין צריך אגד והאי יתירה דמוסיף על הד' לחודיה קאי ולא מיפסל ביה קמ"ל ומיהו תימה אמאי לא משכח לולב לרבי יהודה בכי האי גוונא שאגד ג' מינין בפני עצמן דנעשה בכשרות ואחר כך אגד עמהן מין אחר דהוה ליה מוסיף גורע ויש לומר כיון דקודם נטילתו נפסל הוה ליה גרוע ועומד אבל תפילין אם הניחן בראשו בכשרות והניח גבייהו בית חמישי הרי זה מוסיף גורע שפוסלן ומבטל מצות שעל ראשו ולא דמי לולב דאם נטלו ונעורו בידו הוסיף מין חמישי אין זה מבטל מצותו דמדאגניה נפק ביה: קשר

עיניהון ברב עולא בר אבא: חזר לעירו ושנה: ת"ר [n]אינו חייב עד שיעשה כהוראתו או שיורה לאחרים ויעשו כהוראתו בשלמא יורה לאחרים ויעשו כהוראתו מעיקרא לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא אלא שיעשה כהוראתו מעיקרא נמי בר קטלא הוא התינח היכא דאורי בחלב ודם דמעיקרא לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא אלא היכא דאורי בחייבי מיתות ב"ד מעיקרא נמי בר קטלא הוא מעיקרא בעי התראה השתא [o]לא בעי התראה מסית דלא בעי התראה מאי איכא למימר מעיקרא אי אמר טעמא מקבלינן מיניה השתא אי אמר טעמא [p]לא מקבלינן מיניה: **מתני'** חומר בדברי סופרים מבדברי תורה האומר אין תפילין כדי לעבור על ד"ת פטור [q]חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב: **גמ'** אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו [r]אלא תפילין אליבא דרבי יהודה והאיכא לולב דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע בלולב מאי סבירא לן אי סבירא לן [s]דלולב [t]אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי סבירא לן [u]דצריך אגד גרוע ועומד הוא והאיכא ציצית דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע בציצית מאי סבירא לן אי סבירא לן דקשר העליון לאו דאורייתא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי סבירא לן דקשר

[a]בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו זקן ממרא שרצו בית דינו למחול לו מוחלין לו וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי על זקן ממרא [b]לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל תיובתא תניא [c]אמר רבי יוסי [d]מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית ושני בתי דינין של עשרים ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ושאר בתי דינין של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעירן אם שמעו אמרו להן ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי אם שמעו אמרו להם ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית [e]ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים [f]ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל [g]נשאלה שאלה בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו המטמאים טמאו רבו המטהרין טהרו [h]משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות [i]משם כותבין ושולחין בכל מקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו [j]משם מעלין אותו להר הבית משם לעזרה משם ללשכת הגזית [k]שלחו מתם איזהו בן העולם הבא ענוותן [l]ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה יהבו ביה רבנן

בן סורר ומורה. אף לאחר שהמרו בו וקללו והלקוהו וחזר וקלקל אם רצו למחול ולא הביאוהו לבית דין מוחלין לו שהכתוב תלה הכם ותפשו בו [m]: **ויוכפו.** מדתלי טעמא בשלא ירבו מחלוקת ש"מ אפי' הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעיניהן: **ושכבן בחיל.** מפני שהעם רב ומקוס לר להם בלשכה. אי נמי שלא יהו גרלים כיושבין בדין שבלשכת הגזית היו דיים וזה עיקר: **משם מעלין אותו.** להיות דיין בהר הבית כשמת אחד מהם ויושב שם עד שמת אחד משל עזרה ומעלין את זה שם וכולן יש בהם מעלה זה מזה: **שייף.** שוחה נכנס ושוחה יולא והכי אמרי' בב"ב (דף ז.) גבי תקרת הבית שנחבטה שוף עול שוף פוק: **מעיקרא.** קודם שבא לבית דין שבלשכת הגזית ליאמל לא הוה מיתייב קטלא כל כמה דלא עביד איהו גופיה: **מעיקרא נמי בר קטלא הוא.** אם עושה עבירה שיש בה מיתת בית דין הוה מיקטיל: **מסית דלא בעי התראה.** אם היה מסית ומורה טעם היתר ולומר אין בלשון הזה הסתה מעיקרא נמי מקטיל בלא התראה: **אי אמר טעמא לזכותא.** לאלויה אבל השתא אי אמר טעמא לא מקבלינן שהרי שמע מפי ב"ד שלא לעשות והמרה: **מתני' האומר אין תפילין פטור.** דאין זו הוראה דזיל קרי בי רב הוא: **חמש טוטפות יש.** שאע"פ שאין דבר זה אלא להוסיף על דברי סופרים חייב דמדרש דסופרים הוא לטטפת לטוטפת לטוטפות הרי כאן ד': **גמ' ויש בו להוסיף.** על מה שפירשו חכמים: **ואם הוסיף גורע.** ופוסל הראשון בתוספתו: **ואין לנו אלא תפילין.** שעיקרן בתורה ופירושן מדברי סופרים שהם ד' בתים ויש להוסיף ממשה או יותר ואם הוסיף גורע דקא עבר בבל תוסיף ולא עבד מצוה: **ואליבא דרבי יהודה.** אמר ר' אושעיא למילתיה דאמר לעיל [פז.] עד דאיכא תורה ויורוך[o]. ואית דאמרי אין לנו אלא תפילין ואליבא דרבי יהודה דאמר צריך להדביק במנחות בהקומץ רבה (דף לד:) ולא נהירא לי דהניא בתפילין של יד קאי ומתני' טוטפות תאני והיינו דראש ועוד מדקא מקשי בסיפא אי דעבד ארבעה בתים כו' שמע מינה בשל ראש קיימין דאי בשל יד בית אחד הוא דקא הוי: **האי לחודיה קאי.** ואין זה גורע: **גרוע ועומד.** דמתחילתו לא עשה כהוגן שאגד שם תוספת מצוה ואגן בעינן גורע דהשתא שהיה מתחילתו כשר ופוסלו בתוספתו: **ופירושו מדברי סופרים.** ד' חוטין דילפינן [מנחות לט:] גדיל ב' גדילים ד': **קשר עליון.** שעושין סמוך לכנף כשנתלו החוטין ועל ידיהן נעשין חיבור לטלית לאו דאורייתא [p]אלא הלכה למשה מסיני דפלוגתא היא במנחות[q] (דף לט.): **האי לחודיה קאי.** דכיון דלא נקשר אינו חיבור עם השאר והרואה למצוה היא[r] המצוה והעודף כמי שאינו: שאינו

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' ס"ז מהלכות ממרים הלכה ח:
נח ב מיי' פ"ג שם הל' ד סמג עשין קיא ולאוין ריח:
נט ג מיי' שם פ"ח הל' ד סמג שם:
ס ד ה מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה א:
סא ו מיי' פ"ח מהל' ממרים הל' ד סמג עשין קיא ולאוין ריח:
סב ז מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ח:
סג ח מיי' פ"ג מהל' ממרים הל' ה ופ"ד הלכה א סמג עשין קיא ולאוין ריח:
סד ט י מיי' שם פ"ג הלכה ח:
סה כ ל מיי' פ"ד שם הלכה ג סמג עשין קיא ולאוין ריח:
סו מ מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה ו סמג עשין מד טוש"ע ח"מ סי' תכנא סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ז תוספ' חגיגה פרק בן, ב) [טוטה מז:], ג) [תוספ' שקלים פפ"ג], ד) [לעיל יח: יט"ן], ה) [בתענית עז. פירש"י שפל כרך עניו וכ"ל דכמה עניני עניה יש ועי' רש"ל מ"ל], ו) [סוכה ל:], ז) [סוכה לא.], ח) [דברים כא], ט) [דברים יז], י) [כ"ל לגומר], כ) [עי' תוס' פט. לקמן בסמוך ד"ה קסבר], ל) [כ"ל יהא. רש"ל],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואין וכו' לא חייש. עיין בעורי אבן בתנני שהם לר"ה דף כ"ז ע"ל ד"ה מלות:

מוסף רש"י

זקן ממרא. שהמרה על ב"ד של לשכת הגזית ומיתתו בחנק (שבועה כה.). דלולב אין צריך אגד. לאגוד שלשה המינין כאחד (סוכה יא.).

אלו הן הנחנקין פרק עשירי סנהדרין פט.

שאינו רואה את האויר. כגון שהוסיף בית חמיסי עליהם בגדו לו דבר אחר: **מתני'** [מ]**כל ישראל ישמעו.** צריך להשמיע מיתתו לרבים שלא יעשה אדם עוד כן: **לא בכיה דין שביבנה.** אם נשאלו בית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה ועדיין הבית קיים ואחרי כן הורה כבתחילה אין ממיתין אותו ביבנה ואע"פ שאם סנהדרי גדולה שמוף סוף אין נקבלים אם: **גמ' וכי נאמר וכל העם יראו ויירא.** דבעינן שיהו רואין במיתתו: **הכרזה.** פלוני מת בג"ד על שעבר עבירה זו כדי לרדות את האחרים: **וכל ישראל.** ישמעו ויירא: **וכעדים זוממים כתיב והנשארים.** ישמעו ויירא ומאום דלא שייך למיכתב וכל העם דלאו כולי עלמא חזו להתותא שיש גזלנין ומלוי בריבית ומועלים בשביעית שהן פסולים לעדות: **מתני' ומה שלא נאמר לו.** אע"פ שנאמר לחבירו. ובגמרא יליף לה: **הכובש נבואתו.** שלא אמרה כגון יונה בן אמיתי: **והמוותר על דברי נביא.** המפקירים שלא חשש למה שאמר לו הנביא: **גמ' והאיש אשר לא ישמע.** היינו מוותר: **קרי ביה אים אשר לא ישמיע.** היינו כובש וקרי ביה לא ישמע שהוא עצמו אינו נשמע היינו עובר על דברי עצמו: **ויגף הרוח ויאמר אני אפתנו.** אלא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו: **סיגגון.** דבר מליצות של רוח הקודש: **עולה לכמה נביאים.** נכנס בלבם זה בלשון זה וזה בלשון זה והכל אחד: **ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.** בלשון אחד ואלו כולן לשון אחד היו אומרים בדמיון) הגה גם כל הנביאים אומרים פה אחד טוב:

מבריה

דקשר העליון דאורייתא גרוע ועומד אי הכי תפילין נמי אי עביד ארבעה בתי ואייתי אחרינא ואנח גבייהו האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי עביד חמשה בתי גרוע ועומד הוא האמר ר' זירא [ח]בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול: **מתני'** [ב]אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו ולא בבית דין שביבנה אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל שנאמר [י]וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד דברי ר' עקיבא ר' יהודה אומר אין מענין את דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין שלוחין בכל המקומות איש פלוני [כ]מתחייב מיתה בבית דין: **גמ'** תנו רבנן [ג]אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו ולא בבית דין שביבנה אלא מעלין אותו לב"ד הגדול שבירושלים ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל שנאמר וכל העם ישמעו ויראו דברי רבי עקיבא אמר לו ר' יהודה וכי נאמר יראו ויירא והלא לא נאמר אלא ישמעו ויירא למה מענין דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין בכל מקום איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין ת"ר ארבעה צריכין הכרזה [ד]המסית [ה]ובן סורר ומורה [ו]וזקן ממרא [ז]ועדים זוממין בכולהו כתיב בהו וכל [2]העם [3]וכל ישראל בעדים זוממין כתיב [4]והנשארי' דלא כולי עלמא חזו לסהדותא: **מתני'** נביא השקר [ט]המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו מיתתו בידי אדם [י]אבל הכובש את נבואתו [כ]והמוותר על דברי נביא [ל]ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתו בידי שמים שנאמר [מ]אנכי אדרש מעמו [נ]המתנבא בשם עבודת כוכבים ואומר כך אמרה עבודת כוכבים **אפי'** כוון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור [ס]הבא על אשת איש כיון שנכנסה [ע]לרשות הבעל לנשואין אע"פ שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק וזוממי בת כהן ובועלה [פ]שכל המוזמין [צ]מקדימין לאותה מיתה [ק]חוץ מזוממי בת כהן ובועלה: **גמ'** תנו רבנן שלשה מיתתן בידי אדם ושלשה מיתתן בידי שמים המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו והמתנבא בשם עבודת כוכבים מיתתן בידי אדם הכובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים מנהני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [ר]אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע ואשר לא צויתיו הא לחבירו צויתיו זה המתנבא מה שלא נאמר לו ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם עבודת כוכבים וכתיב ומת הנביא ההוא [ת]וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק הכובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים [א] דכתיב [2]והאיש אשר לא ישמע [ב] קרי ביה לא ישמיע וקרי ביה לא ישמע אל דברי וכתיב אנכי אדרש מעמו בידי שמים: המתנבא מה שלא שמע: כגון צדקיה בן כנענה דכתיב [3]ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל מאי הוה ליה למיעבד רוח נבות אטעיתיה דכתיב [4]ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ברמות גלעד ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן אמר רב יהודה מאי צא צא ממחיצתי [5]מאי רוח אמר רבי יוחנן רוחו של נבות היזרעאלי הוה ליה למידק כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד עובדיה אמר [6]זדון לבך השיאך ירמיה אמר [7]תפלצתך השיא אותך זדון לבך והני מדקאמרי כולהו כהדדי שמע מינה לא כלום קאמרי דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק יהושפט הוה התם וקאמר להו דכתיב [8]ויאמר יהושפט האין פה נביא [ם](עוד לה') אמר ליה הא איכא כל הני אמר ליה כך מקובלני מבית אבי אבא סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד המתנבא מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור דקאי ירמיה בשוק העליון וקאמר [9]כה אמר ה' [צבאות] הנני שובר את קשת עילם נשא חנניה ק"ו בעצמו מה עילם שלא בא אלא לעזור את בבל אמר הקב"ה הנני שובר את קשת עילם כשדים עצמן על אחת כמה וכמה אתא איהו בשוק התחתון אמר [10]כה אמר ה' וגו' שברתי את עול מלך בבל א"ל רב פפא לאביי האי לחבירו נמי לא נאמר א"ל כיון דאתיהיב ק"ו למידרש כמאן דאיתמר ליה דמי הוא ניהו דלא נאמר לו המתנבא בשם עבודת כוכבים כגון נביאי הבעל הכובש את נבואתו כגון יונה בן אמיתי והמוותר על דברי נביא כגון חבריה

דקשר העליון דאורייתא. פי' בקונט' דפלוגתא היא בפ' התכלת (מנחות דף לט. ושם) וליתיה אלא דמסקינן התם [ב] שמע מינה קשר העליון דאורייתא: **ולא** בבית דין שביבנה. פירש בקונטרס אם נשאלו בית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ותימה דסוף סוף כשממתינין עד הרגל היאך ממיתין הא כיון דגלתה סנהדרין אין דיני נפשות כדאמר בפרק היו בודקין (לעיל דף מא.) וכי תימא דברגל חוזרים ב"ד הגדול ויושבין בלשכת הגזית אף לאחר שגלו ואז דנין אותו מדא דאם כן משכחת ליה לרבן יוחנן בן זכאי דהוה בסנהדרין ובפרק היו בודקין (שם) לא משמע הכי ועוד מאי עינוי הדין יש הא אין שייך עינוי הדין אלא כשמשהין אותו אחר גמר דינו כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לה.) דפריך לגמרוהו לדייניה בשבתא וליקטלוהו וכו' ומשני אתה מענה את דינו והדר פריך לדייניהו במעלי שבתא וכו' ועוד מאי מריא זקן ממרא בשאר עבירות נמי ועוד אמאי נקט יבנה לימא לא בג"ד שבחנות ודוחק לומר דלעבירה דקודם שגלתה סנהדרין דנין אף לאחר שגלתה ולא אמרינן מקום גורס כיון דבשעת עבירה סנהדרי גדולה במקומן ור"ת אומר דמיירי כשנגמר דינו קודם שגלתה סנהדרי: [ג] **הכובש** נבואתו לוקה. לית ביה לאו ועוד דאין בו מעשה אלא מכין אותו עד שתצא נפשו כמו עשה סוקה ואינו עושה [מ]: אליהו

מזוממים הלכה ג:
סח ב ג מיי' פ"ג שם הלכה מ:
סט ד מיי' שם ופ"ז שם הלכה יג:
ע ה מיי' שם פ"ג הלכה מ:
עא ו מיי' שם ופי"ח מהל' עדות הל' ז:
עב ז מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה מ וופ"ט מהל' יסודי התורה הל"א) סמג לאוין לה:
עג ח מיי' פ"ט מהלכות יסודי התורה הל' ג סמג לאוין לג:
עד ט מיי' שם הל' ב סמג עשין ו:
עה י מיי' שם הלכה ג סמג לאוין שם:
עו כ מיי' פ"ה מהל' ע"ז הל' ו סמג שם:
עז ל מיי' פ"ג מהל' מיסורי ביאה הל' ד:
עח מ מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ח סמג עשין קי:
עט נ מיי' שם פ"ה הל"י:

רבינו חננאל

אמרי היכי דמי אי נימא דעבד ד' בתי בטבלא ואייתי בית אחרינא אנח גבייהו ולא חבריה בהדייהו אמאי חייב האי לחודיה קאי והני לחודייהו קיימי ואי מתחלה עבדינהו ה' בתי ופילש בית חד לחבריה דהיינו ד' כיון דעבדינהו שלא כהלכתן לאו תפלין דכתיבי באורייתא נינהו כלל והאי לא איגרע לפי שהוסיף עליו אלא גרוע ועומד הוה מעיקרא דהא פסול הוא כו' דירא דאמר בית המפולש לחבירו פסול ופרישו לא צריכא כגון דעבד טוטפת בת ד' בתי דהויא כהלכתא תפילין מעילא ואייתי בית אחרינא וחבריה בהדייהו דהיינו כל המוסיף גורע העיקר וכדרבא דאמר בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול והאי כיון דאייתי בית מאבראי ואוקמיה קמי החיצון נעשה החיצון פנימי ואינו רואה אויר לפיכך הוא פסול ואתינן להשוויי לולב וציצית לתפילין ונדחו דלא דמו: **ת"ר** אין ממיתין אותו אלא בב"ד הגדול שבירושלים ואין ממיתין אותו אלא ברגל דברי ר' עקיבא. ר' יהודה אומר ממיתין אותו מיד לפי שאין מענין דינו כו': **ת"ר** ד' צריכין הכרזה מסית ובן סורר ומורה וזקן ממרא ועדים זוממין כולהו משום [דכתיב בהו] וכל ישראל וכל העם. בעדים זוממין כתיב והנשארים דלאו כולי עלמא חזו לסהדותא: **ת"ר** ג' מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו והמתנבא בשם ע"ז. מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו זה המתנבא מה שלא נאמר לו. ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם ע"ז וכתיב ומת הנביא ההוא (שכל) [וכל] מיתה האמורה בתורה סתם חנק הוא. אבל נביא הכובש נבואתו והמוותר על דברי הנביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים. ואסיקנא המתנבא מה שלא שמע כגון צדקיה בן כנענה. ואע"ג דאמרינן מדכתיב ויאמר אצא ואייתי רוח שקר בפי כל נביאיו שמעינן מינה רוח נבות אטעיתיה מדהוה ליה למבדק בהא דאין סיגנון אחד עולה לשני נביאים. כלומר אין ב' נביאים מתנבאים בסיגנון אחד. והני כולהו עלה להן סיגנון אחד כלומר דבר אחד (וכולן מתנבאין בסיגנון אחד). כדכתיב עלה ויתן ה' ביד המלך ש"מ אין נבואה זו כהוגן דא"ר יצחק סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין ב' נביאים מתנבאים בסיגנון אחד סיגנון אחד עולה לכמה נביאים הוציא זה עובדיה וירמיה עובדיה בלשון זדון לבך השיאך. וירמיה אמר תפלצתך השיא אותך זדון לבך ורחינן ודלמא צדקיה בן כנענה לא הוה ידע הא שמעתא דר' יצחק ופרקינן יהושפט הוה התם ואמר להו כך מקובל אני מבית אבי אבא שאין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד. והיינו דכתיב ויאמר יהושפט האין פה נביא לה' עוד ונדרשה מאתו. כלומר אלו כולן אינן נביאי ה': **המתנבא** מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור דשמע לירמיה דאמר כה אמר ה' צבאות הנני שובר את קשת עילם וגו' נשא ק"ו כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את עול מלך בבל הוי ש"מ יש לו לירמיה לשאת אותו אבל לזולתו לא. המתנבא בשם ע"ז כגון נביאי [הבעל] אלו כולן מיתתן בידי אדם. אבל הכובש את נבואתו כגון יונה בן אמיתי דינו בידי

10. תִּפְלַצְתֵּךָ הִשִּׁיאָ אוֹתָךְ זְדוֹן לִבֶּךָ שֹׁכְנִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע תֹּפְשִׂי מְרוֹם גִּבְעָה כִּי תַגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידֶךָ נְאֻם יְיָ: ירמיהו מט טז 11. וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיְיָ עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ: מלכים א כב ז 12. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת הִנְנִי שֹׁבֵר אֶת קֶשֶׁת עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם: ירמיהו מט לה 13. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שָׁבַרְתִּי אֶת עֹל מֶלֶךְ בָּבֶל: ירמיהו כח ב

הגהות הב"ח

(מ) גמ' דכתיב והאיש אשר לא ישמע וקרי ביה לא ישמיע וקרי ביה לא ישָׁמַע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והאיש אשר לא ישמע וגו'. נ"ב גי' הגפ"ות ויהיה וגו' אשר וגו' וכתיב אנכי וגו'. והיא הנכונה:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תורה אור השלם

1. וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד:
דברים יז יג
2. וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג יב
3. וּרְגַמְּהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת וּבְעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ:
דברים כא כא
4. וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יט כ
5. וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ: דברים יח יט
6. אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֶת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא: דברים יח כ
7. וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְיָ בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת אֲרָם עַד כַּלּוֹתָם:
דברי הימים ב יח י
8 וַיֹּאמֶר יְיָ מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרֶמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בֹּכֶה וְזֶה אֹמֵר בֹּכֹה: וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלָיו בַּמָּה: וַיֹּאמֹר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֹר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן:
מלכים א כב כ-כב
9. זְדוֹן לִבֵּךְ הִשִּׁיאֲךָ שֹׁכְנִי בְּחַגְוֵי סֶלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בִּלְבָבוֹ מִי יוֹרִדֵנִי אָרֶץ: עובדיה א ג